

Nr 53

Utlåtande i anledning av dels motioner angående lagstiftning rörande miljövård m. m. i vissa delar, dels motioner angående förorening från passagerarfartyg genom utsläpp av toalettavfall m. m.

Tredje lagutskottet har behandlat vissa delar av två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 28 i första kammaren av herr *Werner* och nr 37 i andra kammaren av herr *Hermansson m. fl.*

I motionerna, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om följande:

1. immissionssakkunnigas förslag till lagstiftning förelägges riksdagen så att beslut kan fattas om dess tillämpning från 1 juli 1968;
2. förslag till lagstiftning som förbjuder användandet av tjocka svavelhaltiga oljor vid bostadsuppvärmning;
3. förslag till riksplan för anläggande av värmekraftverk;
4. tillsättande av en utredning med uppgift att utarbeta och framlägga förslag till luftvårdslag;
5. förslag till lagstiftning om avgasrenare på bensin- och dieseldrivna motorfordon fr. o. m. 1 januari 1969;
6. förslag till sådan ändring av vattenlagen att varje tätort över 25 000 invånare ålägges att före 1970 ha påbörjat byggandet av höggradigt reningsverk och att tätort över 100 000 invånare ålägges att vid samma tid införa rening motsvarande det s. k. tredje steget;
7. utredning och förslag till sådan ändring av vattenlagen att fartyg måste vara utrustade med uppsamlingstankar för avfall;
8. statens naturvårdsverk ges i uppdrag att under åren 1969—1971 genomföra en miljövårdskampanj som ett led i ett handlingsprogram för systematiska förebyggande åtgärder mot miljöförstöring».

Utskottet har i detta sammanhang behandlat endast yrkandena vid 1, 3—4 och 6—8. Det vid 2 avsedda yrkandet kommer att behandlas i samband med propositionen nr 122 angående begränsning av svavelhalten i eldningsolja och yrkandet vid 5 i samband med propositionen nr 124 med förslag till bestämmelser för att begränsa luftföroreningar från dieseldrivna bilar jämte en väntad proposition med förslag till motsvarande bestämmelser såvitt avser bensindrivna fordon.

Utskottet har vidare behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, nr 83 i första kammaren av fru *Hultell m. fl.* och nr 125 i andra kammaren av herr *Thylén m. fl.*

I dessa motioner, som är likalydande, hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att kommittén för ett renare samhälle erhåller i uppdrag att utreda den förorening som förorsakas av passagerarfartygens utsläpp av toalettavfall,

att de i motionen anförda synpunkterna angående fartygs utsläpp av spill- och toalettavfall delgives den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen — IMCO — varvid frågan kan uppföras på dagordningen för kommande rådsmöte eller handläggas direkt av IMCO:s underkommitté för oljeskadefrågor».

Gällande bestämmelser m. m.

1. Immissionsakkunnigas förslag m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 april 1963 tillkallade chefen för justitiedepartementet den 3 oktober 1963 sakkunniga för att utreda frågan angående utformningen av en koncessionslagstiftning beträffande grannskapsstörande verksamhet. Genom beslut den 9 september 1964 utvidgades uppdraget till att avse en allmän utredning angående utformningen av en lagstiftning om immisioner.

De sakkunniga avgav betänkande den 21 november 1966 (SOU 1966: 65) och framlade därvid bl. a. förslag till lag om luftförorening, buller och andra immisioner (immissionslag).

Ett på betänkandet och remissvaren däröver grundat förslag till lagstiftning angående skydd mot miljöfarlig verksamhet har den 25 juli 1968 remitterats till lagrådet. Förslaget omfattar en helt ny lag om skydd mot verksamhet av nämnt slag. I lagen ges utförliga regler om tillåtligheten av miljöstörning och om koncessionsplikt i fråga om miljöfarlig verksamhet. Vidare föreslås inrättande av ett nytt statligt organ för koncessionsprövningen, statens koncessionsnämnd för miljövard. Lagen innehåller dessutom bestämmelser om ersättning och om tillsyn till skydd mot miljöfarlig verksamhet. Den nya lagstiftningen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1969.

Den nya lagen bygger på ett system med koncessionsplikt för fabriker och anläggningar som kan verka störande för naturmiljön. Kungl. Maj:t föreslås få ett bemyndigande att närmare precisera vilka typer av fabriker och anläggningar som skall vara koncessionspliktiga. Också kommunala avloppsutsläpp skall kunna göras koncessionspliktiga.

Koncessionsprövningen skall ankomma på statens koncessionsnämnd för miljövard. Nämnden blir fristående från andra myndigheter. Den skall bestå av fyra ledamöter: en ordförande med domarerfarenhet, en framstående tekniker, en person med erfarenhet från naturverkets område och en person med erfarenhet

från industrin eller från kommunal verksamhet. Beslut av koncessionsnämnden skall kunna överklagas till Kungl. Maj:t.

I koncessionssystemet ingår också en vidsträckt dispensrätt för naturvårdsverket. Verket skall kunna befria från skyldighet att gå till koncessionsnämnden under förutsättning att företagaren utför de åtgärder och anordningar som verket kräver. Om verket inte anser sig kunna lämna dispens eller om företagaren inte godtar de villkor som verket ställer upp, kan han begära prövning hos koncessionsnämnden. Hela tillståndsfrågan prövas då av nämnden.

I viss mån skall tillståndsprövningen kunna uppdras åt länsstyrelserna.

Vid koncessionsprövningen skall ske en helhetsbedömning av företaget. Alla de förorenings- och störningsverkningar som anläggningen kan medföra skall beaktas. I första hand blir det fråga om en bedömning med hänsyn till risken för vattenföroreningar, luftföroreningar och buller.

En grundtanke i förslaget är att redan risken för olägenheter och störningar skall beaktas. Den som vill släppa ut nya ämnen i vatten eller i luften som man kan misstänka är farliga är skyldig visa att några olägenheter inte uppkommer. Vidare slås i lagen fast en skyldighet att vidta alla de skyddsåtgärder som är tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga. Om väsentliga olägenheter i alla fall kvarstår är verksamheten i princip förbjuden. De stora fallen, där samhällsekonomiska överväganden dominerar, skall enligt förslaget avgöras av Kungl. Maj:t.

Kungl. Maj:t får också befogenhet att freda sjöar och vattenområden, som är särskilt skyddsvärda, mot all tillförsel av avloppsvatten.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna skall vara tillsynsorgan med uppgift att aktivt verka för en god miljövård. Länsstyrelserna skall ha den fortlöpande tillsynen. Naturvårdsverket skall leda och samordna tillsynsverksamheten, utfärda anvisningar och riktlinjer m. m. I första hand skall tillsynsorganen gå fram med råd och anvisningar. Men de får också betydande maktmedel. Länsstyrelsen skall kunna ingripa med förelägganden i klara fall. Naturvårdsverket får en initiativrätt som innebär att verket kan dra föroreningsfall inför koncessionsnämnden.

Både vid koncessionsprövningen och i tillsynsverksamheten skall ett omfattande samråd ske med andra myndigheter, både statliga och kommunala. Särskilt kommer hälsovårdsnämnderna att få ett betydelsefullt inflytande. Men också på planområdet skall nära samråd förekomma. Bl. a. får planverket rätt att delta i koncessionsnämndens överläggningar utan att dock ta del i besluten. Det nära sambandet mellan bebyggelseplanering och miljövård skall beaktas också på det sättet att de miljövårdande myndigheterna får komma till tals på ett tidigt stadium av planeringsarbetet.

Förslag till lagstiftning i ämnet torde komma att föreläggas 1969 års riksdag.

2. Riksplan för anläggande av värmekraftverk

Atomkraftverk och andra stora värmekraftverk påverkar omgivningen främst genom de stora mängder kylvatten, som efter passage genom anläggningen släpps

ut i recipienten med förhöjd temperatur. Planer finns på ett atomkraftverk vid Ringhals nära Väröbacka på västkusten (nettoeffekt 3 000 megawatt) med ett kylvattenbehov av 150 m³/sek. — ungefär dubbla medelvattenföringen i Lagan — varvid det utgående vattnet beräknas få en temperatur som ligger 8—10° C över intagsvattnet. Stationer av liknande storleksordning planeras vid Trosa och Barsebäck. Från 1975 beräknas en ny atomkraftstation bli byggd varje år, de flesta sannolikt med förläggning till kusten.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 mars har tillkallats sakkunniga med uppdrag att se över byggnadslagstiftningen. I direktiven för de sakkunniga upplyses att arbete på att närmare utforma metoder för en *översiktlig fysisk riksplanering* pågår inom kommunikationsdepartementet. Det grundläggande arbetet inom departementet är ännu inte slutfört. Utredningen för översyn av byggnadslagstiftningen skall vid sitt arbete utgå från att en riksplan, som anger markanvändningen i stora drag, kommer att finnas. Man kan, sägs det i direktiven, utgå från att denna plan kommer att ha ett mycket långsiktigt perspektiv men att arbetet med den kommer att bedrivas kontinuerligt och att revidering av planen kommer att ske med jämna intervaller. Några detaljerade rättsverkningar anses inte behöva knytas till riksplanen. I en lag som reglerar planväsendet bör därför bara anges att riksplanen skall finnas och att den skall tjäna till ledning vid regional och lokal fysisk planering. Att riksplanens intentioner fullföljs anses i tillräcklig utsträckning kunna tillgodoses vid fastställelseprövningen av underliggande översiktsplaner.

3. Förslag till luftvårdslag

Stadganden som kan läggas till grund för åtgärder mot luftföroreningar finns på flera olika rättsområden. Här må nämnas byggnads-, hälsovårds- och trafiklagstiftningen. Vid sidan härav har i domstolspraxis utbildats regler rörande s. k. immissioner. Denna praxis innebär att enskild under vissa förutsättningar kan hos domstol utverka skydd mot bl. a. luftföroreningar från fast egendom.

Vid 1966 års riksdag väcktes motioner (I: 13 och II: 28), vari hemställdes om tillsättande av en utredning med uppgift att utarbeta förslag till luftvårdslag.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (3LU 1966: 24) påpekade utskottet att de med luftföroreningar sammanhängande problemen var föremål för uppmärksamhet från flera håll. Utskottet hänvisade till att den centrala ledningen av arbetet handhades av statens luftvårdsnämnd (numera statens naturvårdsverk) och att ett institut för vatten- och luftvårdsforskning inrättats enligt avtal mellan staten och en stiftelse inom den svenska industrin (prop. 1965: 154, JoU 29, rskr. 396). Utskottet erinrade också om immissionssakkunnigas arbete och om den forskning rörande åtgärder mot avgasföroreningar som påbörjats vid Aktiebolaget Atomenergis anläggningar i Studsvik.

Utskottet ansåg syftet med motionerna vara i hög grad berättigat men menade att resultatet av pågående utredning och forskning borde avvaktas innan en bedömning av eventuell lagstiftning i ämnet kunde göras.

Här må i övrigt hänvisas till vad som upptagits under avsnittet 1.

4. Ändring av vattenlagens bestämmelser rörande kloakvatten

I 8 kap. vattenlagen, som bär rubriken »Om avloppsvatten», skils mellan två typer av sådant vatten — *kloakvatten* och *industriellt avloppsvatten*. Kloakvatten definieras som spillvatten och orenlighet härrörande från bostäder eller från verksamhet som inte är hänförlig till industriell rörelse. Industriellt avloppsvatten utgörs av spillvatten och orenlighet som härrör från sådan rörelse. Det är alltså avloppsvattnets härkomst som är avgörande för till vilken kategori det skall räknas. Begreppet industriell rörelse har här fått en vidsträckt betydelse. Dit räknas även t. ex. mejeri, slakteri och tvättinrättning.

Skälet för uppdelningen är att i princip strängare bestämmelser ansetts böra meddelas i fråga om industriellt avloppsvatten.

Lagen förbjuder i princip inte utsläpp av *kloakvatten*, även om det orsakar förorening. Den som avleder kloakvattnet är emellertid skyldig att vidta de åtgärder till motverkande av förorening som med hänsyn till beskaffenheten av vattenområdet och förhållandena i övrigt kan anses påkallade ur allmän eller enskild synpunkt (8: 23 första st.).

Genom lagändringar, som genomfördes år 1956, har man infört bestämmelser om en viss minimistandard beträffande rening av kloakvatten. Utsläpp får i regel inte ske utan att kloakvattnet har undergått åtminstone slamavskiljning. Samtidigt har förbud stadgats mot att avleda ett par från föroreningssynpunkt särskilt farliga typer av kloakvatten, nämligen pressaft från siloanläggning och urin från djurstall, om det inte uppenbarligen kan ske utan olägenhet.

År 1964 skärptes bestämmelserna för kloakvatten ytterligare. För att skydda vattenförsörjningen för samhällen och för livsmedelsindustrier och liknande inrättningar förbjöds utsläpp av kloakvatten, som kan medföra smittspridning eller eljest våda ur hälsosynpunkt.

I fråga om *industriellt avloppsvatten* är bestämmelserna avfattade som ett principiellt förbud mot utsläpp som orsakar olägenhet av någon betydelse från allmän eller enskild synpunkt. Från förbudet görs dock undantag för det fall att föroreningens förebyggande »prövas kräva åtgärder, som ej skäligen kunna fordras (8: 32 första st.). Bestämmelsernas reella innebörd är därför att förorening genom industriellt avloppsvatten kan tillåtas äga rum, under förutsättning att företagaren vidtar alla de förebyggande åtgärder som prövas skäligen med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet.

Även om reningsåtgärder inte skäligen kan krävas, får utsläppet inte tillåtas, om detta skulle medföra att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång eller att eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas. Kungl. Maj:t kan dock, efter hemställan av vattendomsstolen, medge dispens med hänsyn till fabriksens betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt (8: 32 andra st.).

De nu i korthet refererade reglerna om åtgärder mot förorening vilar på grundtanken att den som avleder avloppsvattnet i första hand själv skall bedöma vilka

renings- och andra förebyggande åtgärder som erfordras. Ett åsidosättande av reningskraven medför inte i och för sig straffansvar. Däremot kan sakägare, som lider skada av utsläppet, eller företrädare för allmänna intressen, som menligt påverkas, instämma förorenaren till vattendomstol med talan om förbud mot avloppsvattnets avledande eller om skyldighet för honom att vidta reningsåtgärder.

Den som utsläpper avloppsvatten har rätt att, innan företaget igångsätts eller när som helst sedan avledandet har påbörjats, erhålla prövning av frågan under vilka villkor utsläppet får ske eller fortsätta (8: 38).

När det gäller industriellt avloppsvatten, har betydande inskränkningar gjorts i principen att i första hand företagaren själv skall bedöma vilka reningsåtgärder som behövs. I stor omfattning har föreskrivits *förprövningsskyldighet* för ägare av industriella anläggningar. Innebörden härav är att vissa industrier med särskilt farliga avloppsvatten inte får anläggas förrän avloppsfrågan har blivit prövad av vattendomstol.

Förprövningsskyldigheten har reglerats på så sätt att Kungl. Maj:t genom stadgandet i 8 kap. 38 § fjärde stycket vattenlagen bemyndigats att meddela förbud mot att, innan frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening har blivit prövad enligt vattenlagen, anlägga vissa slag av fabriker eller andra industriella inrättningar. Med stöd härav har i en särskild kungörelse, den s. k. förprövningskungörelsen, räknats upp ett antal fabriker och andra inrättningar, f. n. sammanförda i 15 punkter, som ej får anläggas innan deras avloppsproblem har behandlats av vattendomstolen.

Utsläpp av avloppsvatten i strid med bestämmelserna om förprövningsskyldighet kan leda till straffansvar (13: 11 sista st.) och handräckning av överexekutor (13: 8 tredje st.).

Beträffande vissa andra uppräknade industrier, vilkas avloppsvatten ansetts vara av något lägre farlighetsgrad än de nyss angivna, gäller enligt 2 § förprövningskungörelsen att de inte får anläggas utan att i god tid dessförinnan anmälan gjorts hos länsstyrelsen.

I förprövningskungörelsen har också stadgats viss anmälningskyldighet beträffande avledande av kloakvatten m. m.

När det gäller *metoderna för rening av kloakvatten* har valet i praktiken hittills stått mellan *mekanisk rening* (låggradig rening) och *biologisk rening* (höggradig rening). Vid mekanisk rening sker en avskiljning av uppslammade föroreningar. Den vanligaste formen härför är sedimentation, vid vilken avloppsvattnets strömningshastighet reduceras så mycket att uppslammade ämnen avsätter sig. Biologisk rening innebär ett utnyttjande av mikrobiologiska processer för avskiljande av främst föroreningar i finfördelad eller löst form. Vid såväl mekanisk som biologisk rening kan klorbehandling ske för att minska avloppsvattnets halt av smittämnen. I de konventionella typerna av biologisk rening ingår den mekaniska reningen som första steg i behandlingen.

De nu nämnda reningsmetoderna har endast begränsad effekt på avloppsvattnets innehåll av närsalter, främst fosfor och kväve. För att reducera dem har man

på senare år introducerat *kemisk rening*, det s. k. tredje steget. Kemisk rening medför utflockning av uppslammad och kolloidal organisk substans samt sådana lösta ämnen som vid behandlingen bildar olösliga föreningar eller absorberas till flockar. Genom att låta en biologisk rening efterföljas av kemisk rening kombineras hög reduktion av såväl organisk substans som fosfor.

Av den sammanlagda folkmängden i tätorterna, 6 miljoner, hade den 1 januari 1966 35 % anslutning till mekaniskt reningsverk, 35 % till biologiskt och resten, 30 %, ingen anslutning till reningsverk. Långtgående reduktion av närsalter förekommer bara vid några få mindre reningsverk.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1968 har *Statens naturvårdsverk* hemställt om *översyn av 8 kap. vattenlagen* och därvid berört även frågan om skärpning av bestämmelserna om utsläpp av kloakvatten. Naturvårdsverket anför bl. a. följande.

Väsentligt ökad effektivitet i efterlevnaden av bestämmelserna om reningsåtgärder bör — — — kunna vinnas genom skärpt förprövningsordning för utsläpp av kloakvatten. Starka skäl talar sålunda för att kloakutsläpp från större tätortsbebyggelse i likhet med vad som gäller för utsläpp av avloppsvatten från vissa industriföretag blir koncessionspliktiga. Det är i och för sig uppenbart att villkoren för avloppsutsläpp från större samhällen bör prövas i lika förpliktigande form som industriavlopp. Exempel finns på orter där samtliga industriens avloppsutsläpp behandlats i vattendomstol, under det att samhällets kloakutsläpp, som är ett sedvanligt kommunalt anmälningsärende, trots upprepade påstötningar från myndigheterna fortfarande icke ordnats på tillfredsställande sätt. Det allvarliga förhållandet att varje form av reningsverk alltjämt saknas för 30 % av tätorternas folkmängd talar givetvis också för behovet av effektivare möjligheter till ingripande.

En sådan skärpning kan lämpligen ha formen av fakultativ koncessionsplikt i överensstämmelse med det förslag härom som framlagts av immissionssakkunniga. Vilka tätorter som bör vara koncessionspliktiga får tillsviðare anpassas efter naturvårdsverkets resurser. Med hänsyn härtill kan till en början koncessionsplikt föreskrivas för tätorter med 1 000 eller flera inneånare, dvs. en fjärdedel av samtliga tätorter. Vid planering av helt nya bebyggelseområden eller i samband med nya industrianläggningar bör dock koncessionsplikten gälla all bebyggelse som kan väntas omfatta 200 personer eller mera. Såsom lämplig övergångsbestämmelse kan föreskrivas att orter där villkoren för kloakutsläpp fastställts i vattendom icke behöver söka koncession förrän tio år efter domens avkunnande. I villkor för avloppsutsläpp som meddelats av vattendomstol eller i annan ordning torde vanligen i någon form utsläppets maximala storlek angivas. Om så ej är fallet bör vid väsentlig förändring av befolkningsmängd eller av avloppsvattnets sammansättning (till följd av exempelvis industrianläggning) koncessionsansökan ske på samma sätt som nu föreskrives för industriföretag enligt förprövningskungörelsen (§ 3). Sådan förändring bör anses föreligga när personekvivalensen för föroreningen ökas med 10 %.

I anslutning till naturvårdsverkets framställning bör nämnas att den av de immissionssakkunniga föreslagna koncessionsplikten innebär att administrativ myndighet skall sättas i tillfälle att från fall till fall bedöma, om frågor angående nyan-

läggningar och vissa andra åtgärder skall behöva hänskjutas till prövning av vattendomstol eller ej. Myndigheten skall kunna lämna dispens från skyldigheten att gå till vattendomstol och därvid förena dispensen med erforderliga villkor.

I det förut nämnda, till lagrådet remitterade förslaget till lagstiftning angående skydd mot miljöfarlig verksamhet har bl. a. i anledning av naturvårdsverkets framställning också frågan om ändring i 8 kap. vattenlagen behandlats.

Förslaget innebär såvitt nu särskilt är i fråga bl. a. att bestämmelserna om vattenförorening och reglerna om immissioner samordnas till en lag. Denna föreslås bli självständig, vilket innebär att bestämmelserna i 8 kap. vattenlagen om skyldighet att motverka vattenförorening bryts ut från vattenlagen och inarbetas i immissionslagen. De grundläggande bestämmelserna i denna har redovisats i det föregående. Därutöver må här nämnas att tillåtlighetsreglerna för kloakvatten och industriellt avloppsvatten föreslås i princip bli desamma. Såsom fallet är i vattenlagen stadgas att avloppsvatten av vissa slag inte får utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde om det inte är uppenbart att det kan ske utan olägenhet. Detta gäller bl. a. avloppsvatten, som kommer från vattenklosett eller härrör från tätbebyggelse och som ej undergått längre gående rening än slamavskiljning. Kungl. Maj:t föreslås kunna föreskriva bl. a. att avloppsvatten av viss mängd, art eller sammansättning inte får utsläppas utan att koncessionsnämnden lämnat tillstånd enligt denna lag eller anmälan gjorts hos statens naturvårdsverk eller länsstyrelsen. Som redan nämnts ingår i koncessionssystemet också en vidsträckt dispensrätt för naturvårdsverket. Verket skall kunna befria från skyldigheten att gå till koncessionsnämnden under förutsättning att sökanden godtar de villkor som verket uppställer.

Här må till sist erinras om att riksdagen under innevarande år bifallit prop. 1968: 37 med förslag till ändring i *bestämmelserna om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar*. Syftet är att stimulera kommunerna att bygga effektivare reningsverk. Statsbidrag skall inte längre utgå till byggande av vattenförsörjningsanläggningar. Stödet inriktas i stället helt på att främja byggande av avloppsreningsverk med långt gående rening.

5. Lagstiftning rörande avfall från fartyg

Enligt 3 § *lagen den 6 april 1956 om åtgärder mot vattenförorening från fartyg* äger Konungen eller myndighet som Konungen utser för visst svenskt vattenområde meddela bestämmelser till förebyggande av att vattnet förorenas genom sådant avfall från fartyg, som inte är olja.

I kungörelsen den 2 maj 1958 med tillämpningsföreskrifter till lagen stadgas i 3 § att bestämmelser i nämnda hänseende må efter samråd med sjöfartsstyrelsen och chefen för marinen utfärdas av länsstyrelser. Länsstyrelserna i samtliga kustlän har med stöd av denna bestämmelse fastställt regler, varigenom nedskräpning från fartyg inom respektive läns vattenområden till territorialgränsen kan beivras. I

samband härmed har dock undantag meddelats för regelmässig användning av fartygs vattenklosettanläggning i dessa vattenområden.

Styrelsen för *Vattenvärnet*, som är en ideell organisation med uppgift att verka för vård och värn av landets vatten och stränder, har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 mars 1966 hemställt att en allsidig utredning skyndsammast måtte verkställas för att med beaktande av tekniska, praktiska och rättsliga synpunkter lägga fram konstruktiva förslag till effektiv lösning av problemet med fartygens och småbåtsflottans nedskräpning och förorening av vårt lands kuster och inre vattenvägar och att initiativ samtidigt tas till ett internationellt samarbete inom området.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 9 juni 1967 överlämnat skrivelsen till *kommittén för ett renare samhälle* för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. Den i skrivelsen berörda frågan rörande internationellt samarbete inom området torde dock inte omfattas av kommitténs uppdrag.

De internationella aspekterna på frågan angående åtgärder till förhindrande av utsläpp av toalettavfall från fartyg har berörts av *sjöfartsstyrelsen* i skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet den 13 oktober 1967. Styrelsen har i sin skrivelse hemställt att frågan i särskild not göres till föremål för övervägande av berörda sjöfartsnationer inom den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO). I händelse av bifall till hemställan torde enligt styrelsens mening ärendet böra anhängiggöras hos IMCO:s generalsekreterare, på vilken det bör ankomma att föranstalta om ärendets fortsatta handläggning.

Ärendet är ännu föremål för prövning i kommunikationsdepartementet.

Här må även hänvisas till *artikel i Svenska stadsförbundets tidskrift* nr 5/1967 rörande spillvattenutsläpp från fartyg i Stockholms hamn. Artikeln innehåller en redogörelse för läget i Stockholms hamn m. fl. hamnar med avseende på föroreningar från fartyg. I artikeln anförs avslutningsvis följande:

Teoretiskt sett synes tre olika möjligheter förefinnas för att förhindra förorening av hamnanläggningarnas vattenområden genom spillvattenutsläpp från fartyg därstädes nämligen genom

1. förbud mot användning av toaletter o. d. ombord,
2. avledning av spillvattnet från fartygen till stadens avloppsnät och
3. uppsamling av spillvattnet ombord i septiska tankar e. d.

Samtliga tre möjligheter förutsätter, att vissa åtgärder vidtas av hamnen och/eller ombord på fartygen.

Förbud mot användning av toaletter ombord förutsätter, att portabla toaletter ställes till förfogande vid fartygen eller att toalettanläggningar anordnas med korta mellanrum på ifrågakommande kajer. Denna lösning, som för hamnens del bedöms bli mycket plats- och kostnadskrävande, kommer sannolikt inte att betraktas som acceptabel av ombordvarande på fartygen vintertid och vid otjänlig väderlek. Möjligheterna att övervaka efterlevnaden av ett förbud synes även vara begränsade. Toalettanläggningarna kan även medföra ökad risk för spridning av epidemier.

Avledning av spillvattnet från fartygen till avloppsnät förutsätter, att samtliga ifrågakommande kajplatser förses med erforderliga avloppsledningar och inkopplingsanordningar samt att fartygen är utrustade med motsvarande anslutnings- och pumpningsanläggningar. Enär fartygen normalt är försedda med flera spillvattenutlopp, som kan vara placerade på såväl babords som styrbords sida i varierande höjd-

lägen mellan fartygens vattenlinje och botten, torde en dylik lösning i allmänhet inte vara möjlig. Vidare må anmärkas, att denna lösning endast kan ifrågakomma för fartyg förlagda vid kaj.

Uppsamling av spillvattnet ombord i septiska tankar e. d. förutsätter, att dylika finns tillgängliga eller kan anordnas. För närvarande torde, såsom ovan framgått, mycket få fartyg vara försedda med erforderliga tankar e. d. med tillräcklig kapacitet för ett normalt hamnuppehåll. Möjligheterna att installera dylika anordningar ombord på befintliga fartyg torde ofta vara mycket kostnadskrävande, enär härför synes erfordras betydande omändringsarbeten ifråga om utrymmen och rörledningar.

Därest förbud mot spillvattenutsläpp från fartyg utfärdas endast i en svensk hamn, befaras denna hamns konkurrenskraft i förhållande till andra svenska hamnar bli mycket menligt påverkad. Förutsättningarna för utfärdande av ett dylikt förbud för samtliga besökande fartyg i alla svenska hamnar torde sannolikt endast föreligga, om alla ifrågakommande fartyg utrustas för omhändertagande av spillvatten ombord. En så omfattande och för sjöfartsnäringen ekonomiskt betungande fråga synes emellertid kunna lösas först efter föregående omfattande utredningar och på lång sikt. Enär en mycket stor del av fartygstrafiken i svenska hamnar upprätthålles av utländska fartyg, synes böra förutsättas, att internationella överenskommelser i frågan kan träffas. Av föreliggande redogörelse synes dock framgå, att problemet med föroreningar till följd av spillvattenavlopp från fartyg i allmänhet inte bedömes vara så allvarligt, att förutsättningar för dylika överenskommelser för närvarande torde föreligga.

I ett i första kammaren den 13 maj 1966 lämnat *interpellationssvar* om vattenvården i Mälaren har kommunikationsminister Palme framhållit att lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och tillämpningsföreskrifterna till denna ger länsstyrelserna möjlighet att förbjuda utsläpp av även andra ämnen än oljeprodukter. Berörda länsstyrelser har beträffande Mälaren och Hjälmararen endast utnyttjat detta till att förbjuda utsläpp av fast avfall. Det har hittills ej ansetts nödvändigt att förbjuda utsläpp av avloppsvatten från fartyg då sådan förorening ansetts spela en relativt underordnad roll.

Frågan om åtgärder mot förorening från fartyg har uppmärksamrats också i *enkla frågor*, som besvarats i första kammaren den 7 december 1967 och den 30 maj 1968. I svaret på den sistnämnda frågan upplystes att medicinalstyrelsen i augusti 1967 utgivit en broschyr med råd och anvisningar angående omhändertagande av sopor och avfall från fartyg. Broschyren rekommenderar bl. a. uppsamlingsanordningar för avfall både ombord och i hamn. Den har distribuerats till hälsovårdsnämnderna, redarorganisationer och båtågarorganisationer m. fl. Det upplystes i svaret vidare att nedskräpningen till sjöss behandlats vid en av Vattenvärnet och Föreningen för vattenhygien under maj månad 1968 anordnad konferens. De uppgifter som då redovisades kommer att användas av en arbetsgrupp som naturvårdsverket avser att tillsätta och som skall överväga vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas mot nedskräpningen.

6. Miljövårdskampanj

Sedan någon tid tillbaka anvisas årligen *anslag för bidrag till naturvårdsupplysning m. m.* Anslaget används för upplysning inom naturvårdsområdet, omfattande även vatten- och luftvård. Av anslaget utgår även vissa av Kungl. Maj:t bestämda belopp till Svenska naturskyddsföreningen och Samfundet för hembygdsvård såsom bidrag till upplysningsverksamhet samt till Vetenskapsakademien såsom bidrag till dess naturskyddskommittés verksamhet. För budgetåret 1968/69 har anvisats ett reservationsanslag av 550 000 kr. (JoU 1968: 1 s. 32).

Här må även anmärkas att *Europarådet* dels till år 1970 planerar ett *uropeiskt naturvårdsår*, dels påbörjat en *uropeisk vattenvårdskampanj*, som är avsedd att pågå till det nämnda naturvårdsåret. Motsvarande verksamhet skall inom respektive stater anordnas på det nationella planet.

Motionerna

I motionerna I: 28 av herr Werner och II: 37 av herr Hermansson m. fl. anförs bl. a. att behovet av snabba *åtgärder mot vattenföroreningen* dokumenteras nästan dagligen genom nya nedslående rön. I strid med den gällande vattenlagen avstår majoriteten av Sveriges städer från reningsverk. Där högrenande avloppsvattenverk byggts har föroreningen endast ställvis bromsats. Ett fortsatt förlösande av landets vattenkapitel fortsätter. Så gott som alla sjöar i Mellan- och Sydsverige är starkt förorenade genom direkta avloppsutsläpp från samhällen och industrier. Sjöarna uppvisar akuta sjukdomstillstånd med syrebrist och svavelvätebildning, varav följer fiskförgiftning och fiskdöd. Massiva algbloomningar gör allt fler sjöar otjänliga till bad. Många sjöar går över gränsen till en kedjereaktionsnedsmutsning, en cirkulationsrubbing, där organismbestånd råkat i obalans, där självrening tar århundraden och förhindrande av igenväxning och förintelse av sjöarna endast kan ske till enorma kostnader.

Motionärerna säger vidare att cellulosa- och pappersindustrin allttjämt svarar för huvuddelen av vattenföroreningarna i landet. Jordbruket är heller ingen obetydlig förorenare och det finns, anför man, talrika jordbruk som inte vidtagit erforderliga åtgärder för att ta hand om djurstallarnas urin utan låter denna förorena vatten. 450 miljoner ton avloppsvatten släpps ut per år, vartill kommer pressaft från silos, dräneringsvatten från soptippar, läckage från nedgrävda oljetankar, oljeutsläpp från fartyg samt avlopp från fartyg utan uppsamlingstankar.

Ökningen av antalet avloppsvattenverk säger enligt motionärerna inget om nedsmutsningsgraden, då man måste ställa dem i relation till de ökade utsläppen. Därtill är det sedan länge känt att avloppsvattenverken, ehuru de missledande nog kallas »höggradiga», har reningsmetoder som är ineffektiva mot en rad kemisk-tekniska produkter, blekmedel, disk- och tvättmedel, insektsdödande färgämnen och andra biologiska substanser. Genom en snabb övergång till det s. k. tredje

steget, innebärande att även fosfor- och kvävesalter renas bort i allt avloppsvatten, skulle ett återställande av vattnet vara inlett.

Motionärerna anför i det följande att en *riksplanering* av vatten- och luftvård, som tar ställning till lokalisering av industrier med stor föroreningsgrad — cellulosafabriker, oljeraffinaderier, atomanläggningar, flygplatser etc. liksom till bebyggelseplaneringen i övrigt — framstår som helt nödvändig. De uppgifter som hänger samman med en mera långsiktig planering får emellertid inte förlama handlingskraften för åtgärder av omedelbar natur.

Den första åtgärd som enligt motionärerna bör vidtas är att komma till rätta med de kommuner som satt *vattenlagens bestämmelser* ur spel. Då inte ens hälften av landets städer efterlevt vattenlagens föreskrift om rening av avloppsvatten, förefaller en omedelbar skärpning av lagstiftningen ofrånkomlig. En rimlig ändring av lagen kunde vara att fastställa att varje tätort med över 25 000 invånare inom en tidrymd av två år måste påbörja anläggande av s. k. högggradigt avloppsreningsverk. De städer som har reningsverk av detta slag åläggs att inom viss tid övergå till det s. k. tredje steget.

En skärpning av lagstiftningen, ehuru otillräcklig i vissa avseenden, skulle enligt motionärerna riksdagens antagande av *immissionssakkunnigas förslag* till lagstiftningsåtgärder utgöra. Immissionssakkunniga uttalade sig för att deras förslag skulle träda i kraft den 1 juli 1968. Kungl. Maj:t har beslutat framflytta antagandet av dessa lagförslag till tidigast 1969, närmast med motiveringen att man ännu saknar tillräckliga organ för effektiv kontrollverksamhet. Denna bevekelsegrund är enligt motionärerna inte bärkraftig.

Ytterligare lagstiftning är enligt motionärernas mening omedelbart aktuell för att komma till rätta med de ständigt återkommande oljeskadorna, dels från de av 400 000 i Sverige nedgrävda oljetankar, som är av undermålig kvalitet, dels från utsläppen från båtar, bl. a. läckor från s. k. supertankers. Likaså synes det dem omöjligt att längre undvara en *lagstiftning gällande fartygen*, då många av dessa, trots att de i fråga om storlek är »flytande samhällen» med ibland fler människor än våra minsta städer, saknar *uppsamlingstankar för avfall och wc-avlopp*.

Enligt motionärernas mening blir för *luftvården* den föreslagna immissionslagstiftningen särskilt betydelsefull. Även om det är önskvärt att all tänkbar uppfinningsrikedom skall komma till användning för att hejda luftföroreningarna, kan det inte bestridas att vi redan nu har tekniska vetenskapliga rön, tillräckliga för att snabbt kunna minska föroreningskällorna inom de tre huvudgrupper som representeras av industriföretag, bostadsuppvärmning och bilism.

Utvecklingen på luftföroreningens område har enligt motionärerna sedan länge passerat den gräns där åtgärder som i huvudsak bygger på frivilliga åtaganden kan anses tillräckliga. Det förefaller allt mer angeläget att få en samlad lagstiftning för luftvården. Nuvarande förhållande, med gällande rättsregler spridda på skilda författningar och lagstiftningsområden, bl. a. hälsovård, naturvård, arbetarskydd, atomenergi- och strålskydd, liksom byggnadslag, byggnadsstadga och trafikplanering, ger visserligen vidsträckt möjligheter att ingripa mot sanitära

olägenheter och luftnedsmutsning, men likväl förefaller det motionärerna allt mer påkallat med en *luftvårdslag* som ger de miljö- och naturvårdande myndigheterna ett instrument för att kunna utveckla full handlingskraft. Den skärpning av lagstiftningen som immissionssakkunniga föreslår anses inte kunna ersätta en särskild luftvårdslag.

För att få koncentration och intensitet kring ett handlingsprogram för systematiska förebyggande åtgärder anser motionärerna en särskild *miljövårdskampanj* önskvärd, omfattande förslagsvis en treårsperiod, åren 1969, 1970 och 1971. En sådan av de ansvariga myndigheterna ledd kampanj skulle ifråga om organisationsformer och metodik kunna tillgodogöra sig de goda erfarenheterna från kampanjen för övergång till högertrafik.

I motionerna I: 83 av fru Hultell m. fl. och II: 125 av herr Thylén m. fl. anförs bl. a. att den ökade *passagerartrafiken till sjöss* har inneburit en *ökad vattenförorening*. Exempel på detta utgör nedsmutsningen och algbildningen i vattnet i Stockholms norra skärgård, vars farvatten trafikeras av de s. k. Finlandsbåtarna. Att uppföra reningsverk för avloppsvatten på land förefaller motionärerna att vara ett omotiverat företag om inte motsvarande åtgärder vidtas på främst passagerarfartygen.

Motionärerna anför i fortsättningen bl. a. att det av svaren på en skrivelse från Stockholms hamn till hamnmyndigheterna i ett antal större hamnstäder i Nordeuropa framgår att inga nämnvärda åtgärder vidtagits för att förhindra utsläpp av spillvatten från respektive hamnar. Ett undantag utgör emellertid ett antal dockor i Londons hamn där enligt gällande bestämmelser fartygens toaletter skall hållas låsta. Som en konsekvens av detta stadgande tillhandahåller hamnen toalettanläggningar längs kajerna. Bestämmelserna berör inte fartyg utrustade med tillfredsställande avloppsreningsystem eller uppsamlingstankar. Nya kajplatser förses med ledningskopplingar, som avses kunna anpassas till fartygs utlopp för anslutning till stadens avloppsledning.

I USA har enligt vad i motionerna anförs längre gående åtgärder vidtagits för att förhindra spillvattenutsläpp från fartyg. Ett förbud mot utsläpp av spillvatten från fartyg finns sålunda i Stora sjöarna. I Chikago utfärdade myndigheterna under 1965 bestämmelser angående förbud för spillvattenutsläpp från alla fartyg i hamnen och inom vattenområdena på ett avstånd av 4 miles från intag av vatten för allmän konsumtion. Vidare har förslag framlagts om federala bestämmelser från och med 1967. Dessa bestämmelser innebär bl. a. förbud för alla fartyg som trafikerar sötvattensjöar och floder att uttömma toalettavatten inom vattenområden på ett avstånd av 3 miles från intag av vatten för allmän konsumtion. Efter bestämmelsens ikraftträdande kräves av nykontrakterade fartyg och av dem som blir föremål för väsentlig ombyggnad att de inom USA:s farvatten endast tömmer toalettavatten som uppfyller vissa angivna föreskrifter beträffande rening. I Canada tillämpas likartade bestämmelser från 1966, vilket dock berör fartyg av alla nationaliteter som är kölsträckta eller kontrakterade efter nämnda år.

Åtgärder för att förhindra utsläpp kan enligt motionärernas mening behöva vidtas på passagerarfartyg i linjetrafik, dvs. fartyg med regelbundna tätt återkommande turer där föroreningen i de vatten fartygen trafikerar är påtaglig. Ett hinder är emellertid att de flesta fartyg inte har utrymmen tillgängliga för avloppsbehållare, vilket t. ex. lär vara fallet med de s. k. Finlandsbåtarna. En lagstiftning mot utsläpp kan således inte bli effektiv vid lagens ikraftträdande utan först många år senare. Av denna anledning kan det tyckas angeläget att snarast undersöka det nuvarande och framför allt det kommande behovet av ett förbud mot WC-utsläpp från fartyg inom svenskt vatten.

Frågan om utsläpp av spillvatten från fartyg är emellertid, uttalar motionärerna, inte endast en svensk angelägenhet. En framstöt i frågan bör även uppmärksammas och göras till föremål för övervägande av berörda sjöfartsnationer.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta utlåtande dels motionerna I: 28 av herr Werner och II: 37 av herr Hermansson m. fl., såvitt avser de yrkanden för vilka närmare redogöres i det följande, dels motionerna I: 83 av fru Hultell och II: 125 av herr Thylén m. fl. De yrkanden i det förstnämnda motionsparet, som gäller förbud mot användandet av svavelhaltiga oljor vid bostadsuppvärmning och lagstiftning för att begränsa luftförorening genom avgaser från motorfordon, kommer utskottet att behandla i annat sammanhang.

I motionerna I: 28 och II: 37 har till en början föreslagits hemställan till Kungl. Maj:t om framläggande av immissionssakkunnigas förslag till lagstiftning rörande luftförorening, buller och andra immissioner m. m. i sådan tid att lagstiftningen kunnat träda i kraft den 1 juli 1968. Detta yrkande får anses numera sakna aktualitet.

I övrigt yrkas i motionerna, såvitt nu är i fråga, att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t hemställa

1. att förslag till riksplan för anläggande av värmekraftverk framlägg;
2. att en utredning tillsätts med uppgift att utarbeta och framlägga förslag till luftvårdslag;
3. att förslag framläggs till sådan ändring av vattenlagen att dels tätort med fler än 25 000 invånare åläggs att före år 1970 ha påbörjat byggandet av reningsverk för höggradig rening av avloppsvatten, dels tätort med fler än 100 000 invånare åläggs att vid samma tid införa rening av avloppsvatten motsvarande det s. k. tredje steget;
4. att förslag framläggs till sådan ändring av vattenlagen att fartyg måste vara utrustade med uppsamlingstankar för avfall; samt
5. att statens naturvårdsverk ges i uppdrag att under åren 1969—1971 genomföra en miljövårdskampanj som ett led i ett handlingsprogram för systematiska förebyggande åtgärder mot miljöförstöring.

Frågan om utsläpp av avfall från fartyg berörs också i motionerna I: 83 och II: 125. I dessa motioner föreslås dels att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla att kommittén för ett renare samhälle får i uppdrag att utreda den förorening som förorsakas av passagerarfartygens utsläpp av toalettavfall, dels att de i motionerna angivna synpunkterna på fartygs utsläpp av toalettavfall delges den mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen så att frågan kan föras upp på dagordningen för kommande rådsmöte eller handläggas av organisationens underkommitté för oljeskadefrågor.

På senare tid har man i vårt land liksom i de flesta länder blivit alltmer medveten om de faror för människorna och deras miljö som följer med samhällsutvecklingen. Denna innebär för närvarande bl. a. att befolkningen koncentreras till tätorter, att industrin byggs ut till allt större enheter och att trafikapparaten sväller. Till de mer uppmärksammade farorna hör vatten- och luftföroreningen, buller och andra liknande störningar. Problemen har ingående belysts av olika utredningar och varit föremål för en intensiv diskussion i den allmänna debatten. Den ökade insikten om lägets allvar har också utlöst en betydande aktivitet från samhällets sida för att finna utvägar att få till stånd bättre förhållanden. Beträffande de frågor som aktualiserats genom motionerna må här nämnas följande.

En konsekvens av samhällsutvecklingen under senare år är att konkurrensen om mark av olika slag ökar. Efterfrågan på mark för många olika ändamål berör allt större delar av landet. Vissa av orsakerna till dessa företeelser har redan nämnts. Ytterligare må här nämnas den ökade fritiden med krav på orörd mark för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv. Den ökade konkurrensen har medfört skärpta konflikter mellan olika intressen. Som exempel kan nämnas de motsättningar mellan industrin och företrädare för friluftslivet, som aktualiserats i samband med att planer på lokalisering av massafabriker och värmekraftverk m. m. tillkännagetts. I detta läge har behovet av en fysisk riksplanering, som anvisar områden för olika aktiviteter, gjort sig alltmer påmint. Sedan någon tid tillbaka pågår också inom kommunikationsdepartementet arbete på att närmare utforma metoder för en översiktlig sådan planering. En blivande riksplan torde komma att ange markanvändningen i stora drag och tjäna till ledning vid regional och lokal planering. Man kan förutsätta att också värmekraftverken med de betydande verkningar från miljösynpunkt som dessa kan ha på sin omgivning kommer att ägnas uppmärksamhet vid den riksplanering som sålunda nu förbereds.

Lagstiftningen på miljövårdsområdet är f. n. splittrad. Någon samlad miljövårdslagstiftning finns inte. Skyddet mot vattenföroreningar har sin rättsliga reglering huvudsakligen i vattenlagen. Mot luftföroreningar, buller och andra immissioner kan ingripanden göras med stöd av hälsovårdsstadgan. I byggnads- och väglagstiftningen finns vissa möjligheter att beakta miljövårdens krav vid planläggning och genomförande av planerna. Också naturvårdslagen bör nämnas i sammanhanget.

Den gällande lagstiftningen till skydd för miljön har — förutom att den är splittrad på flera lagar och förordningar — brister i åtskilliga hänseenden. Allmänt kan sägas att bestämmelserna är otillräckliga som garanti för att miljövärden blir effek-

tivt tillgodosedd. Som framgår av den föregående redogörelsen har emellertid nyligen till lagrådet remitterats ett förslag till lagstiftning angående skydd mot miljöfarlig verksamhet. Förslaget innebär en samlad rättslig reglering av centrala miljövårdsfrågor, främst vattenföroreningar, luftföroreningar och buller, som kan hänföras till användning av fast egendom. Lagstiftningen avses att i kombination med en effektiv organisation utgöra ett medel att komma till rätta med de problem som det moderna samhället medför i fråga om vår yttre miljö. Förslag i ämnet torde komma att föreläggas 1969 års riksdag. Avsikten är att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 juli 1969. I avbidan på detta förslag saknas anledning för riksdagen att närmare uttala sig om behovet av en särskild luftvårdslag och ändringar i de gällande bestämmelserna rörande avloppsvatten.

Vissa möjligheter att ingripa mot fartygens nedskräpning och förorening av vatten och kuster finns redan enligt gällande lagstiftning. Lagen om åtgärder mot vattenförorening och tillämpningsföreskrifterna till denna ger sålunda länsstyrelserna möjlighet att förbjuda utsläpp även av andra ämnen än oljeprodukter. Länsstyrelserna synes emellertid hittills endast ha utnyttjat detta till att förbjuda utsläpp av fast avfall. Det har däremot inte ansetts nödvändigt att förbjuda utsläpp av avloppsvatten.

Hithörande problem har uppmärksammats i en framställning av Vattenvärnet till Kungl. Maj:t år 1966, vari begärts dels att frågan allsidigt utreds såvitt avser vårt lands kuster och inre vattenvägar, dels att initiativ tas till ett internationellt samarbete inom området. Även sjöfartsstyrelsen har föreslagit att frågan tas upp av Sverige på det internationella planet.

Den förstnämnda framställningen har i vad den avser svenskt vatten överlämnats till kommittén för ett renare samhälle för att tagas i övervägande vid fullgörandet av dess uppdrag. I denna del får motionernas syfte anses vara tillgodosett. Frågan rörande internationellt samarbete inom området är ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet vill för sin del framhålla att utsläpp av avloppsvatten från fartyg givetvis inte är önskvärda även om de sker på öppet och internationellt vatten. Å andra sidan torde skadorna av dylika utsläpp vara långt mindre än de som oljeutsläpp orsakar. Utskottet har därför förståelse för att ansträngningarna hittills inriktats på att få till stånd internationella överenskommelser som gör det möjligt att ingripa mot oljeföroreningarna. Med hänsyn till sjöfartens internationella karaktär måste man dock troligen få till stånd någon form av mellanstatligt samarbete redan om man vill nå syftet att effektivt motverka föroreningar inom svenskt område. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utan särskild framställning från riksdagen i lämpligt sammanhang aktualiserar hithörande frågor på det internationella planet.

Vad slutligen gäller frågan om genomförande av en särskild miljövårdskampanj bör här nämnas att anslag årligen anvisas för naturvårdsupplysning. Vidare har Europarådet nyligen påbörjat en europeisk vattenvårdskampanj och planerar att göra år 1970 till ett europeiskt naturvårdsår. Motsvarande verksamhet skall inom respektive stater anordnas på det nationella planet. Med hänsyn till den så-

lunda redan bedrivna och planerade verksamheten samt den framskjutna plats miljövårdsfrågorna numera har i den allmänna debatten och i massmedia synes någon särskild miljövårdskampanj inte vara erforderlig.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa

att dels motionerna I: 28 och II: 37, såvitt avser de däri vid 1, 3—4 och 6—8 upptagna yrkandena, dels motionerna I: 83 och II: 125 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 oktober 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Ebbe Ohlsson (h), Nils-Eric Gustafsson (cp), Åkesson (fp), Hansson (s)*, fru Landberg (s) och herr Skårman (fp)*;

från a n d r a kammaren: herrar Levin (s), Johansson i Torp (s)*, Nyberg (fp), fru Torbrink (s)*, herrar Grebäck (cp), Hedin (h)*, Svenning (s) och Hamrin i Kalmar (fp)*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering